№ 48 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 5 — 1903 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 5 № 48

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարւանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Ի միջի այլոց. Նամակ Բագուից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պոլսի լրագիրներից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. — Գինեգործների համաժողովը Օդեսայում։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական քաղաքական աշխարհը խաղաղ տրամադրութեան մէջ է և կարծում է, որ վտանգներ չեն կարող ծագել եղած դրութիւնը խանգարելու։

Եղած դրութիւնը,—status quo-ն պահպանելը՝ այժմ այն բնաբանն է, որ առաջ է մղում իւրաքանչիւր քաղաքագէտ նոր բարդութիւնների առաջն առնելու համար։ Ոչ ոք, ի հարկէ, չէ համարում եղած դրութիւնը բաւարար, բայց և չէ վստահանում նոր դրութիւն ստեղծելու պատասխանատու և ծանրակշիռ տնօրինողը լինելու։

Մակեդոնական հարցը, որ դեռ քաղաքական ասպարէզի վրա է և գործնականապէս չէ վերջացել, համարվում է մօտ իր լուծման։ Այնտեղ պէտք է պահպանվի քաղաքական status quo, պէտք է անխախտ մնայ Օսմանեան տէրապետութիւնը, սակայն Օսմանեան կառավարութեան վրա բարոյական պարտականութիւն է դրված մտցնելու Մակեդոնիայում րեֆօրմներ։

Այն հարցապնդումներից, որոնք տեղի ունեցան [illegible] պարլամենտում, պարզ երևում է, որ Իտալիան ամենևին մտադիր չէ անտարբեր հանդիսատես լինել Թիւրքիայի հողերի բաժանմանը և ցանկանում է կամ իր բաժինն ունենալ Ալբանիայում և կամ ամեն պահպանել եղած դրութիւնը։

Իւրաքանչիւր կառավարութիւն, պաշտպան հանդիսանալով եղած դրութեան, [illegible] ունի ժամանակ վաստակել, ուրիշ խօսքով յետաձգել [illegible] խնդիրը մինչև այն րոպէն, երբ քաղաքական հանգամանքները աւելի նպաստաւոր կը լինեն թէ սեփական և թէ ընդհանուր եւրոպական շահերը պաշտպանելու համար։

Սակայն դէպքերը և քաղաքական երեւոյթները ամեն անգամ չեն սպասում այս և այն պետութեան տրամադրութեան և հաշիւներին։ Նրանք ընդունում են երբեմն այնպիսի անսպասելի ձև և առաջ են գալիս այնպիսի ուժգին արտայայտութեամբ, որ այլ ևս չեն հպատակվում քաղաքագէտների պատուէրներին։ Ահա այդ է պատճառը, որ չը նայելով խաղաղութեան մասին եղած առատ խոստումներին և հաւատիացումներին, եւրոպական պետութիւնների մէջ ներկայումս նոր յաւելուածներ են անվում զինուորական բիւջէտների մէջ։

Մակեդոնական հարցի յարուցվելը արագացրեց գերմանական արտօնութիւնների ընդարձակման գործը Փոքր-Ասիայում, առաջ մղեց անգլիական պահանջները Արաբիայի հողերում և Պարսից Ծոցում։ Ամեն մի նոր դէպք նպաստում է այս կամ այն պետութեանը մենաշնորհներ և բացառիկ ազդեցութիւններ կորզելու Թիւրքիայից և դրանով աւելացնում է միւսների դժգոհութեան շարժառիթները, որոնցով ամբարվում է նիւթ ապագայ սարսափելի հրդեհների համար։

Եւ միայն մի բան է զսպում և կանգնեցնում քաղաքագէտների յաւակնութիւնները—պատերազմի ուրուականը, որ սարսափելի է թէ իր աւերածներով ու անթիւ զոհերով և թէ այն վտանգների երկիւղով, որոնք կարող են պատուհաս բերել այս կամ այն պետութեան գլխին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի ՄԻՋԻ ԱՅԼՈՑ

Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ նահանգների մեծ հանրապետութիւնը, որ ներկայումս իբրև մտքի, ազատութեան, արդիւնաբերութեան և արդիւնագործութեան մի վիթխարի կենտրոն, խուլ անհանգստութիւն է յարուցել ընդհանուր Եւրոպայում յայտնի գիտնականների սիրտ և հրճուանքի առարկայ է դարձել։ Ով մի անգամ ամերիկական հողի վրա ոտք դնելու պատիւն է ունենում, ով չփվում և հետաքրքրվում է այդ զարմանալի երկրի ներքին կեանքի առանձնայատկութիւններով, նա չէ կարողանում զսպել իր տպաւորութիւնների բուռն արտայայտութիւնները։ Միացեալ նահանգների հասարակական-պետական այդ կազմի կուլտուրական նպատակներին յարմարեցրած պայմանները վաղուց փառաբանված են զանազան հեղինակութիւնների մէջ։

Դեռ 43 տարի առաջ—կարդում ենք «Вѣстникъ Европы» ամսաթերթում—վաթսունական թւականներին, Եւրոպայի երիտասարդութիւնը մի առանձին յափշտակութեամբ էր կարդում Էդուարդ Լաբուլէի ամերիկական կեանքին նուիրված տպաւորութիւնները. այդ տպաւորութիւնները, որոնց մէջ հեղինակը փայլուն գոյներով նկարագրում էր նոր աշխարհի վարք ու բարքը, Ամերիկան ներկայացնում էին իբրև անհատական և քաղաքացիական ազատութեան մի իդէալական աշխարհ։ Ամերիկական առաջադիմութիւնը, այսպէս ասած, հաւաքական բնաւորութիւն ունի. որովհետև Վաշինգտոնի հայրենիքը խաւարի չաւիղները կայծակի արագութեամբ է սահում գիտութեան գործիքներով, և ներկայումս այն յետադէմ հոսանքները, որոնք գերմանացիների պէս կուլտուրական ազգի մէջ տակաւին չեն կորցրել իրանց փրկարար նշանակութիւնը, այդ տեսակ յետադէմ հոսանքները սոսկալի դոլլարների ծննդավայրում այսօր առասպելաբանութեան շարքն են անցել։

Մեզանում, մասամբ և Եւրոպայում, ազատութեան ֆակտորներին անընդհատ նիւթ մատակարարողներից ամենագլխաւորը հասարակական անտարբերութիւնն է, այն-ինչ Միացեալ Նահանգների հասարակական կարծիքը, այդ սոսկալի գիտակցական ոյժը, միակ թելադրող մարմինն է, որ ընդհանուր ազգային մտաւոր ընթացքին ոյժ, բովանդակութիւն և ուղղութիւն է ներշնչում։ Նոյն իսկ ամենակարող կօնգրէսը, որի քաղաքական հարցերին նուիրված նիստերին տենդային ուշադրութեամբ հետևում են Եւրոպայի դիպլօմատները, նոյն-իսկ այդ կօնգրէսը երբեմն չէ կարողանում դիմադրել, երբ որոշ հանգամանքներից դրդված հասարակական կարծիքը իր գագաթնակէտին հասնելով՝ անհեթեթ պահանջներ է առաջարկում կառավարութեան։

Ձեռնհաս աղբիւրներից տեղեկանում ենք որ, օրինակ, սպանիական պատերազմը չէր կարող պայթել՝ եթէ հարցի դրական կամ բացասական որոշումը կառավարութեան բարեհայեցողութիւնից կամ հեղինակաւորութիւնից կախված լինէր. սակայն որովհետև կաբինետի ընթացիկ գործերի վրա հսկում էր ամերիկական ժողովրդի հաւատարմատար մամուլը, որ կրիտիկական րոպէներում վճռողական ձայն ունի՝ ուստի Սպանիայի յամառութիւնը այլ ևս անկարելի եղաւ ազատել մեծ ժողովրդի պատժից։

Անդրատլանդեան հանրապետութեան ներքին կեանքի բովանդակութիւնը, նրա հասարակական, կրթական, ֆինանսական, կրօնական, քաղաքացիական և տնտեսական կազմակերպութեան սիստեմը նոյն սկզբունքն է ներկայացնում իր վարչութեան, ինչ սկզբունք որ ներկայացնում է Եւրոպային Մօնրօէի հռչակաւոր և ազդեցիկ պահանջը. «Ամերիկան ամերիկացիների համար». կառավարութեան և ազատ մթնոլորտում սնված ժողովրդի մէջ կայացած այս լակօնական համաձայնութիւնը ամերիկական ժողովրդին կատարելապէս ապահովեցնում է անհատական, քաղաքացիական ինքնավարութեան, կրօնի, կարծիքի, խօսքի և մամուլի ազատութիւնը մինչև այն աստիճան, որ բուն ամերիկացին դարձել է ազատութեան սինօնիմ։

Նիւ-Եօրկի, Ֆիլադելֆիայի կամ Սան-Ֆրանցիսկօի բնակիչը բոլորովին չը գիտէ, թէ ինչ է նշանակում չունենալ այն՝ ինչ որ ընդհանուրն է ցանկանում։ Եւ այս է գլխաւոր պատճառներից մէկը, որ կառավարութեան նախաձեռնութեամբ հիմնադրված զանազան հասարակական-կրթական հիմնարկութիւններ յատուկ ծրագիրներ ունենալով՝ աստիճանաբար ենթարկվում են ժողովրդի հսկողութեան, և երբ վերջինս նկատում է, որ վարչութեան խնամակալութիւնը չէ համապատասխանում ժամանակի տրամադրութեան պահանջներին, այն ժամանակ այդ հիմնարկութիւնները լուսաւորութեան մինիստրութիւնը անմիջապէս յանձնում է տեղական համայնքին իբրև ժողովրդի անխախտելի և անհերքելի սեփականութիւններ, որոնք ժամանակաւորապէս նրա հսկողութեան էին յանձնված։

Ժամանակակից եւրոպացին, ընկնելով Ամերիկա, հակադրելով այդ երկրի ներքին յափշտակող պայմանները իր հայրենիքի հետ, ակամայ ապշում է, երբ նրան առաջարկում են լիակատար ազատութիւն. ընտրել՝ ինչ դաւանութիւն որ նրան ցանկալի է, խօսել՝ ինչ ցանկանում է, մտածել՝ ինչ ցանկանում է և գրել՝ ինչ որ ցանկանում է։ Այս բոլորի վրա եթէ աւելացնենք և այն բացառիկ, զուտ ամերիկացուն յատուկ տոկունութիւնը, այն ժամանակ հասկանալի կը լինեն այն հաճոյախօսութիւնները, որոնց շռայլում է Ամերիկայի հասցէին ռուսական առաջադէմ մամուլը։ Շատ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՆԵԳՈՐԾՆԵՐԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ ՕԴԵՍԱՅՈՒՄ

I

Ներկայ համաժողովը, անկասկած, կարևորագոյններից մէկն է, որովհետև գինեգործութիւնը Ռուսաստանում այնքան էլ նախանձելի վիճակի մէջ չէ գտնվում։ [illegible] գինեգործների, գինեվաճառների [illegible] արդիւնաբերութեան պայմանները։

Համաժողովի նպատակն է միջոցներ որոնել [illegible] արդիւնաբերութիւնը [illegible] պայմանների մէջ դնելու։ [illegible] արդիւնաբերութիւնը Ռուսաստանում [illegible] տարածված չէ, [illegible] տարեկան 40 միլիօն րուբլի է հասնում, [illegible] գինեգործութիւնը մի քանի միլիոն [illegible] Բեսարաբիայում, Կովկասում և Ղրիմի համար։ Բեսարաբիայում [illegible] 65,000 [illegible], Խերսոնի 10,000, [illegible] 85,000։

Համաժողովը պէտք է զբաղվի մի քանի կարևոր հարցերով, որոնց մէջ առաջին են [illegible] ֆիլօքսերայի հարցը։ Այդ [illegible] է, որ [illegible] է բարձրացնում համաժողովներում և հնարաւորութիւն չէ տալիս զբաղվելու ուրիշ նոյնքան կարևոր հարցերով։

Գինու արդիւնաբերութիւնը կառավարութեան կողմից դժուար պայմաններում չէ դրված։ Նրա յետամնացութիւնը բացատրելու է այլ հանգամանքներով, որոնցից մէկը գինեգործութեամբ զբաղվող գիւղացիների կուլտուրական ցած զարգացումն է համարվում։

Ներկայ համաժողովում բազմաթիւ ներկայացուցիչներ կային գիւղական գինեգործների կողմից, որոնք լաւ պատրաստված էին գինու ակցիզի և բանդէրօլի պրօէկտի դէմ կռւելու, որ իսկի պէտք էլ չեկաւ. գինու ակցիզը միայն կապիտալիստներին է ձեռնտու, որովհետև վերջիններս հնարաւորութիւն կունենան յետ մղելու շուկայից գիւղական գինին, որը նրանց կօնկուրենցիային, պարզ է, չի դիմանայ։ Համաժողովի նիւթերի մէջ մի զեկուցում պարզ թւերով ցոյց է տալիս, որ գինեգործութեան ներկայ տագնապը օղիի մենավաճառութեան մտցնելն է, որից առաջ, Բեսարաբիայում օրինակ, գինին ծախվում էր վեդրօն 3—4 րուբլով. 1897-ից նա իջնում է մինչև 2 րուբլու, իսկ 1902 թւին նա գնահատվում էր 1—55 կ. դա ընդհանուր երևոյթ կարելի է համարել։ Ինչ վերաբերում է գիւղացիների գինուն, նա միանգամայն կորցրել է գինը։

Համաժողովին ներկայացրած բազմաթիւ զեկուցումները 7 հատոր են կազմում, որ ամեն մի գինեգործի սեղանի զարդ կարող են կազմել... Նրանք ցոյց են տալիս այլ և այլ ճանապարհներ՝ բարձրացնելու գինու արդիւնաբերութիւնը։

Համաժողովը բացվեց փետրվարի 10-ին և փակվեց 16-ին։ Մասնակցում էին աւելի քան 500 հոգի։ Առաջին տեղը բռնում են բեսարաբցիք—180 հոգի, Խերսոնի նահանգը՝ 150, Ղրիմ՝ 50, Կովկաս՝ 23 և այլ տեղերից։

Բեսարաբցոց և հարևան խերսոնցոց այդ անռելի թիւը պէտք է բացատրել երկու կերպ. նախ՝ տեղի մօտիկութիւնը, որ հնարաւորութիւն էր տուել բազմաթիւ գիւղացիների ներկայ գտնվել. երկրորդ՝ Մօսկվայի վերջին համաժողովում «համարձակվել» էին բեսարաբցոց գինին «բրակ» անել. այդ անպատւութիւնը վերջիններս չէին կարող տանել և ահա հաւաքվել էին վերականգնելու իրանց գինու պատիւը։ Կարգադրիչ կոմիտէտը կազմված էր 47 անդամներից։

Համաժողովի նախագահ ընտրվեց յայտնի գինեգործ-կալուածատէր և նահանգական զեմստվօյի նախագահ Լէօնարդ. փոխ-նախագահներ՝ Բազարով և «Вѣстникъ Виноделія» ամսագրի խմբագիր՝ Թայիրօվ։ Քարտուղարներ—Պավլօվ և Պիտանեանց։

Մասնակցում են խոշոր գինեգործ-մասնագէտներ, պրօֆէսօրներ, բակտէրիօլօգներ, բժիշկներ, Մօսկվայի գինեգործական կոմիտէտի անդամ, ռուսաց գինեգործութեան «մեծ պապ» իշխան Գօլիցին. ներկայացուցիչներ երկրագործութեան մինիստրութիւնից՝ իշխան Մասալսկի, Բազարով և Պաւլովսկի. Ուդելնի գինեգործութեան տեսուչ Մարտինօվ. ներկայացուցիչներ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնից, բժշկական, գիւղատնտեսական և այլ ընկերութիւններից. մասնակցում էին և գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներ. ներկայ էին Ռուսաստանի առաջնակարգ լրագիրների ներկայացուցիչները *)։

Հէնց առաջին օրից երևում էր, որ նիստերը սաստիկ աղմկալից են լինելու...

Կազմվում էին կուսակցութիւններ, որոնում էին պարագլուխներ, տեղի էր ունենում մտքերի մեծ փոխանակութիւն։ Բեսարաբցիք լաւ զինված են վերականգնելու իրանց գինու պատիւը և տապալելու խրիմցիներին. հէնց սկզբից կարելի էր գուշակել հետևանքը. որովհետև 310 ձայնը (Բեսարաբիա և Խէրսոն) 500-ից, կարծեմ, ամեն ինչ կարող է անել։

Մի բեսարաբցի առաջին օրը առաջարկում էր «զտել» անդամներին և որոշել, թէ ով պէտք է մասնակցէ «վճռողական» և ով «խորհրդակցական» ձայնով։

Մի խումբ՝ իր գլուխն ունենալով իշխան Գօլիցինին, համոզել է աշխատում բեսարաբ-

*) Տողերիս գրողը պաշտօնապէս ներկայացուցիչ էր „Մշակի“ կողմից, որի համար յայտնում եմ խորին շնորհակալութիւնս պ. Թայիրօվին։

ուրախալի է, ի հարկէ, որ ամերիկական կեանքով յափշտակվողները պատահական անյայտ անձնաւորութիւններ չեն, այլ յայտնի, աշխարհահռչակ անուն վայելող գիտնականներ, ինչպէս պրօֆէսօր Մարտէնս, որի «Ամերիկական տպաւորութիւններ» գեղեցիկ յօդուածը տպված է «Вѣстникъ Европы» ամսաթերթի նոյեմբերի համարում, և որի կարծիքը այսպէս թէ այնպէս իր հետևանքը կունենայ։

Պ. Մարտէնս, որին Նիւ-Հաւանի ամենահին համալսարանը, պատուաւոր բժշկի աստիճան ընծայելով, հրաւիրել էր ներկայ գտնվելու թէ նրան այդ տիտղոսը մատուցանելու յատուկ արարողութեան և թէ Ուէլսի համալսարանի երկուհարիւրամեակի յոբելեանի տօնելուն՝ օգտվելով դէպքից հետաքրքրական տեղեկութիւններ է հաղորդում մեզ ամերիկական վեհ հանրապետութեան կեանքից։ Բայց այս մասին յետոյ։

Տիրոսեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Փետրվարի 21-ին

Ահա մի քանի կիրակիներ է առիթ եմ ունենում ներկայ լինելու կիրակնօրեայ դպրոցի դասատւութեան։

Ինչ ասել կուզի, որ յաճախողների մեծ մասը անգրագէտներ են։ Եւ ահա դրանց հետ սկսում են դասատւութիւնը։ Հէնց սկզբից սկսում են ռուսաց լեզուի դասատւութիւնը, սովորեցնում են տառերը, յետոյ կամաց կամաց կարդալը և ուրիշ ոչինչ։

Ես առիթ եմ ունեցել մի քանի աշակերտներից հարցնել իրանց կարդացածի իմաստը և պէտք է խոստովանեմ, որ խեղճերը շուարած են մնացել։ Իմ հարցին՝ ինչու չը գիտէք այս ինչ խօսքի իմաստը, նրանք պատասխանում են, որ չեն սովորեցնում։ Ես հաւատ չընծայեցի այդ բացատրութեան, որովհետև մտածում էի, էլ ինչու համար են այդ դասատւութիւնները, երբ խօսքերի իմաստը չը պէտք է բացատրվեն։

Շնորհիւ այն բանի, որ ամեն մի կողմնակի անձնաւորութեան թոյլ են տալիս մտնել դասարանները պարապվելու ժամանակ, ես մտայ հէնց առաջին պատահած դասարանը։ Դասատուն մի ռուս օրիորդ էր. աշակերտները թւով 10—15 հոգի, որոնց մէջ կային ռուսներ, հայեր, թուրքեր և մի լեզգի։ Թուրք աշակերտներից մէկը կարդում էր հազար ու մի դժուարութեամբ և ինչ ասել կուզի, որ շատ սխալ էր արտասանում բառերը։ Սակայն յարգելի օրիորդը այդ սխալները չէր ուղղում. նա միայն բաւականանում էր նրանով, որ աշակերտը արտասանում է ռուսերէն տառերից բաղկացած մի բառ։ Իսկ թէ ինչպէս են արտասանվում այդ բառերը, այդ մասին դասատուները այնքան էլ ուշադիր չեն։ Այդպէս սխալ արտասանում են նոյն իսկ ռուս աշակերտները, իսկ հայերի և թուրքերի սխալները աւելի կոպիտ են։

Բայց ահա կարդալու ժամանակ լեզգի աշակերտը, մօտաւորապէս 25 տարեկան, հարցնում է корень խօսքի իմաստը։ Պէտք է նկատել, որ հասակաւոր աշակերտները աւելի են հետաքրքրվում իրանց կարդացածով, քան փոքրերը։ Օրիորդը բացատրում է այնպիսի մի տօնով, որ կարծէք ռուս մարդու հետ գործ ունի և հետևանքը այն է լինում, որ լեզգին խոստովանում է, որ չը հասկացաւ։ Ինչպէս տեսնում էք, աշակերտը իր տուած հարցի պատասխանը դասատուից չէ ստանում, այլ իր ընկեր աշակերտից թուրքերէն լեզուով, այսինքն իրան համար հասկանալի լեզուով։ Այսպիսի դիպուածներում պարզ բան է, որ աշակերտը երկրորդ անգամ չի դիմի դասատուին մի որ և է խօսքի իմաստը իմանալու համար։ Այդ բանի մէջ էլ համոզվեցի այն ժամանակ, երբ դասից յետոյ հարցրի մի քանի աշակերտներից իրանց հէնց նոր կարդացածի իմաստը և ոչինչ պատասխան չը ստացայ։

Կարծելով թէ առաջին մտած դասատան մէջ պարապմունքները բացառութիւն են կազմում, ես մտայ միւս կիրակի և ուրիշ դասարաններ և ցաւով սրտի պէտք է խոստովանեմ, որ մի և նոյնը և այնտեղ տեսայ։

Այս բոլորը այսպէս... Բայց նկատի ունեցէք և այն, որ բոլոր դասատուները, բացառութեամբ մի քանիսների, ուշանում են դասերին։ Ակամայ հարց է ծագում. էլ ինչու համար են հաւաքվում այդ խեղճ անգրագէտները ամեն կիրակի, երբ ոչ կարդացածի իմաստն է բացատրվում, ոչ էլ ժամանակին սկսվում դասերը, կամ բոլորովին էլ չեն ըսկսվում։ Զէ որ ամիսը միայն չորս կիրակի ունի, էլ երբ կարելի կը լինի մի բան սովորել։

Սրա հակապատկերն է ներկայացնում աղջիկների կիրակնօրեայ դպրոցը. այնտեղ ամեն ինչ կարգին է։ Ինչու մի և նոյնը տղայոց ուսումնարանում չէ։

Իմ խոնարհ կարծիքով գործը առաջ տանելու համար, բացի որոշ կարգ ու կանոնից, որոնցից զուրկ է տղայոց կիրակնօրեայ դպրոցը, պէտք է նկատի ունենալ, որ եթէ ուզենանք մի հայի կամ թուրքի ռուսերէն սովորեցնել, կամ նրա մտաւորին փոքրի շատէ զարկ տալ, պէտք է անպայման նրանց դասատու նշանակել այնպիսի մի անձնաւորութիւն, որը ծանօթ լինի նրանց լեզուի հետ, որպէս զի մի խօսք բացատրելու ժամանակ, ստիպված չը լինի «սարով-քոլով» ընկնել։

Երբ յայտնեցի իմ այս կարծիքը դպրոցի կառավարչուհուն, նա, միանգամայն համաձայնվելով ինձ հետ, աւելացրեց. «Տուէք մեզ օգնականներ, որոնք կարողանային այդ ձևով պարապել. դրանով մեր դասատուների բեռը կը թեթևանայ և մենք չափազանց շնորհակալ կը լինենք»։

Բայց միթէ չը կան ամբողջ Բագու քաղաքում փոքր ի շատէ պարտաճանաչ անձնաւորութիւններ, որոնք փոխանակ կիրակի օրերը իզուր տեղից եկեղեցու բագում կանգնելու, յանձն առնէին երկու ժամ պարապել այն անգրագէտ անձնաւորութիւնների հետ, որոնք բուռն փափագ ունեն սովորելու։ Միթէ ամօթ չէր լինի մեզ համար, եթէ դրանք կրկնեն բանաստեղծի խօսքերը՝

«Երբէք մէկին չեմ նախանձում ես աշխարհի
երեսին,
«Միայն, գրագէտ դուք պարոններ, նախանձում եմ ձեր բաղդին...»

Կովկասեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երկուշաբթի, մարտի 3-ին, երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց Թիֆլիսում գաղտնի խորհրդական Գուստաւ Իվանովիչ Ռադդէ, որ Կովկասեան թանգարանի հիմնարկութեան օրից վարում էր նրա վերատեսչի պաշտօնը։ Այս պաշտօնի հետ միասին նա կատարում էր նաև Թիֆլիսի հասարակական գրադարանի վերատեսչութիւնը։ Հանգուցեալը ծնվել էր 1831 թւականին Գերմանիայի Դանցիգ քաղաքում, որտեղից 1852 թւականին տեղափոխվել էր Ռուսաստան և 1855 թւականին մտել ռուսաց պետական ծառայութեան մէջ։ Ռադդէ, նախ քան Կովկասեան թանգարանի վերատեսուչ նշանակվելը, մասնակցել է, Պետերբուրգի Կայսերական Աշխարհագրական ընկերութեան և գիտութիւնների ակադէմիայի յանձնարարութեամբ, զանազան գիտական արշաւանքների՝ դէպի Սիբիր և դէպի հարաւային Ռուսաստան։ Սակայն Ռադդէ հռչակ ստացաւ Ռուսաստանում և նոյն իսկ արտասահմանում Կովկասի իր բազմակողմանի ուսումնասիրութիւններով, որոնց արդիւնքը ժողոված է Թիֆլիսի կովկասեան թանգարանում։ Կարելի է ասել, որ ոչ ոք այնպէս լաւ չէր ճանաչում մեր երկիրը, առանձնապէս նրա ֆլօրան և ֆաունան, նրա տեղագրութիւնն ու ազգագրութիւնը, ինչպէս հանգուցեալ Ռադդէ, որ ամենայն ամառ, երկար տարիների ընթացքում, գիտական ճանապարհորդութիւններ էր ձեռնարկում դէպի Կովկասի զանազան մասերը։ Ռադդէն անդամ, աշխատակից—անդամ և պատուաւոր անդամ էր բազմաթիւ գիտնական ընկերութիւնների թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում։ Հանգուցեալը վախճանվեց 72 տարեկան հասակում։

—

Կիրակի, մարտի 2-ին, Թիֆլիսի զինւորական մայր եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց մալօռուսիական նշանաւոր բանաստեղծ Շեվչէնկօյի յիշատակին, նրա մահվան 42-րորդ տարեդարձի օրը։ Հոգեհանգստին ներկայ էին նրա յիշատակը յարգող բազմաթիւ անձինք։

—

Թիֆլիսի նահանգի ժողովրդական ուսումնարանների դիրեկտոր Դմիտրիեվ մօտ օրերումս դիմեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան՝ խնդրելով այս տարվայ նախահաշւի մէջ մտցնել 4,500 րուբլի, որպէս նպաստ Թիֆլիսում գոյութիւն ունեցող հայ-լուսաւորչական եկեղեցական-ծխական 9 ուսումնարաններին, որոնք բարձրագոյն հրամանով յանձնված են ուսումնարանական վարչութեանը։ Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի դուման մերժեց մի այդպիսի միջնորդութիւն, որ յարուցված էր անցեալ տարի։

—

Երեքշաբթի, մարտի 3-ին, կայացաւ Թիֆլիսի տեխնիկական ընկերութեան նիստը, որտեղ ինժեներ Պիլցօվ կարդաց հետաքրքրական զեկուցում Կովկասի և մանաւորապէս Նուխուգաւառի հեղեղների մասին։ Զեկուցանողը լուսաբանեց իր զեկուցումը նկարներով, քարտէզներով և պատկերներով. բազմաթիւ տեղեկութիւնները, որ հաղորդեց զեկուցանողը ցոյց էին տալիս, որ նա ուսումնասիրել է հարցը հիմնաւորապէս։ Զեկուցման երկրորդ մասը կը կարդացվի տեխնիկական ընկերութեան յաջորդ ժողովում։

—

Ներսէս Շահլամեանի օգտին ստացանք Պօղոս Մարգարեանից 10 րուբլի, որ ժողովել է հետևեալ անձերից. Ա. Առաքելեան 2 ր., Կ. Քեօսէեան 1 ր., Տ. Վերապատվելեան 1 ր., Ս. Աբրահամեան 1 ր., Պ. Մարգարեան 1 ր., Կ. Ցարութիւնեան 1 ր., Մ. Այվազեան 1 ր., Օ. Փուչինեան 1 ր., Պ. Փուչինեան 1 ր., և Տ. Ս. Ց. Ֆ.-ից—2 րուբլի։

—

Ուրբաթ, մարտի 7-ին, տեղի կունենայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը, որի ժամանակ Ա. Սահակեան կը կարդայ իր զեկուցումը Կովկասում զէմստվօյի հիմնարկութիւններ մտցնելու անհրաժեշտութեան մասին։

—

Մեզ հաղորդում են, որ մարտի 6-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում տեղի կունենայ Տ. Նալբանդեանի կօնցէրտը, որի ծրագիրը կազմված է շատ հետաքրքրական կերպով։ Ցանկալի է, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը անտարբեր չը վերաբերվի դէպի հայ երգչի կօնցէրտը։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 21-ին լինելու է երրորդ հայկական ներկայացումը, որի նախաձեռնողներն են՝ մի խումբ ուսանողներ միացած տեղիս հայ օրիորդների հետ։ Առաջին անգամ ներկայացնելու են Ս. Թառայեանցի «Թագնված կայծեր» դրաման (5 գործողութեամբ)։ Տեղական հայ գաղութը առանձին հետաքրքրութեամբ սպասում է յիշեալ ներկայացմանը»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 25-ին Բագուից Ասխաբադ եկաւ հայ դերասանական մի փոքրիկ խումբ, բաղկացած 5 թէ 6 հոգուց, որը նպատակ ունի այստեղ 6—7 ներկայացում տալ։ Խմբում գտնվող դերերից մեզ արդէն ծանօթ են՝ պ.պ. Ստեփանեան և Զարիֆեան (վերջերս և պ. Մելիք-Ցովսէփեան), որոնք մեր դերասանական խըմբում անշուշտ բռնում են իրանց որոշ տեղերը։ Խումբը զուրկ չէ և կին ոյժից—եկել է և տ. Զարիֆեան։ Ուրախ ենք, որ վերջապէս այս հեռաւոր Միջին-Ասիան էլ չը պիտի զուրկ մնայ հայերէն կանօնաւոր ներկայացումներից։ Մենք համոզված ենք, որ պ.պ. դերասանները անշուշտ գեղարուեստական բաւականութիւն կը պատճառեն մեր հասարակութեանը, որը օրինաւոր ներկայացումներ երբէք չէ տեսնում հայ բեմի վրա։ Տեղական թատերասէրները մեծ ուրախութեամբ աջակցում են գործին։

ցիներին, որ Խրիմի գինեգործները ոչ մի չարիք չեն կամենում բեսարաբցիներին...

Բայց իզուր...

Համաժողովի կարգադրիչ մարմինը որոշել է կազմել երեք սէկցիա, որոնցից 2-րդը պէտք է զբաղվէր ֆալսիֆիկացիայի և նրա առաջն առնելու օրէնսդրական միջոցների հարցերով. այդ ամենադժուար և ըստ երևոյթին ամենաաղմկալից սէկցիայի նախագահն է պ. Թայիրօվ։ Ընդհանուր ժողովներում պէտք է քննվէին հետևեալ հարցերը. գինեգործական կրիզիսի և գինեգործութեան կարիքների, երկաթուղիներով գինու տեղափոխութեան պայմանների, գինու տարիֆը իջեցնելու, վագօնների յարմարութիւնների, նրանց շուտափոյթ շարժման և այլ մի շարք, ամբողջ Ռուսաստանի համար կարևոր հարցերի մասին։ Մանաւանդ հետաքրքրական է ուսումնարանների, փորձնական կայարանների, գինու վաճառման և մանր կրէդիտի հարցերը։

Սակայն կրքերը լարված են և երևում է, որ փոխանակ ընդհանուր շահերի, շարունակ առաջ պէտք է գան մասնաւոր շահեր, բեսարաբցոց շահեր...

Առաջին ժողովում հետաքրքրական էր ֆինանսների մինիստրութեան ներկայացուցչի ճառը, որ ի միջի այլոց ասում է. «Ինչպէս ֆինանսների մինիստրութեան ներկայացուցիչ, հարկ եմ համարում յայտարարել ի գիտութիւն բոլորի, որ գինու ակցիզը և չիչերին պետական բանդէրօլ կպցնելը միանգամայն հեռու են մինիստրութեան ծրագիրներից»։

Այդ յայտարարութեան համաժողովը պատասխանում է երկարատև և աղմկալից ծափահարութիւններով։ «Խմիչքների արքունական մենավաճառութիւնը», շարունակեց ճառախօսը,—«աչքի առաջ ունի միայն ժողովրդի առողջութեան պահպանումը։ Այդ նպատակներով էլ մինիստրութիւնը կռիւ է մղում ֆալսիֆիկացիայի դէմ և եթէ համաժողովը կը մշակէ հիմնական հասկացողութիւն մաքուր և կեղծած գինու մասին, այն ժամանակ մինիստրութիւնը աջակցութեան կը դայ գինու առևտրի բարելաւութեան մասին եղած բոլոր միջնորդութիւններին»։

Ապա խօսում է իշխան Գօլիցին. «Մենք ոչինչ չը գիտենք. ինչ գինեգործութեան զարգացում է... ամբողջ Ռուսաստանը գործ է ածում 28 միլիօն վեդրօ գինի, մինչդեռ միայն Պարիզը 56 միլիօն... Ահա ինչպէս է զարգացած գինեգործութիւնը մեզնում... Մեզ պէտք է լաւ գինի և էժան... Այս պէտք է լինի մեր նշանաբանը։ Մենք չը գիտենք ինչ անկենք, ինչ տեսակներ ինչպէս են պատուաստվում. մենք ոչինչ չը գիտենք... Սխալ է, աղաղակում է պայծառափայլ իշխանը,—թէ մեզ մօտ կարելի է լաւ գինի արտադրել. կ-ա-ր-ե-լ-ի է... Մեզ մօտ, ես ձեզ հարցնում եմ, ինչ է արված.—ոչինչ, ո-չ-ի-ն-չ. վերցրէք Ֆրանսիան։ Ի՞նչ ճանապարհներով է նա հասել իր գինեգործութեան փառաւոր զարգացման. այնտեղ սատարեն լրջութեամբ աշխատել են յօգուտ ընդհանուրի, իսկ կառավարութիւնը իր կողմից քաջալերել է նրանց աշխատանքը... Ի՞նչն է ինձ ամենից շատ զբաղեցնում.—ո՛չ չաքարը, ո՛չ բանդէրօլը, այլ՝ ինչպէս անկել այգիներ, ինչպէս ստանալ լաւ, առողջ գինի... ինչ բան է չաքարը,—մի դ-ա-տ-ա՛-ր-կ բան, մի հարց՝ որ վերաբերում է մի շրջանի։ Ո՛չ. կան աւելի լուրջ հարցեր—այդ, ինչպէս անել և ինչ անել. ես 12 ժամ կը խօսեմ, անդադար կը խօսեմ այն մասին, որ մենք ոչինչ չը գիտենք... ինձ գիժ անուանեցէք, բայց դրանից չի շահվի Ռուսաստանի գինեգործութիւնը... Ես...

Այդ ճառը իրարանցում է գցում ժողովականների մէջ. տպաւորութիւնը շատ զօրեղ էր... յարձակումը վերաբերում էր բեսարաբցիներին—չաքարականներին, որոնք, ի հարկէ, թոյլ չեն տալ «Մօսկվայից եկած հակաչաքարականներին» խօսել անգամ։ «...Ես գըտնում եմ, եզրակացնում է իշխանը,—որ ամենից առաջ անհրաժեշտ է միանգամ ընդմիշտ պարզ հասկացողութիւն կազմել մաքուր, զուտ գինու մասին.—ինչ է գինին»...

Այդ նկատողութեան դէմ է երևում պրօֆէսօր Ալմէդինգէն (Պետերբուրգի ներկայացուցիչ)։

Համաժողովի պարապմունքները սէկցիաներին բաժանվեց այսպէս.

Առաջին սէկցիան պէտք է քննէ և մշակէ հասարակական մառաններ հիմնելու, գինու վաճառման, գինեգործական ընկերութիւններ հիմնելու, այգիները կարկտից ապահովագրելու, գինու տեղափոխութեան, մանր կրէդիտի և այլ հարցերի մասին։

Երկրորդ սէկցիայում պիտի մշակվի միայն ֆալսիֆիկացիայի հարցը և նրա առաջը առնելու օրէնսդրական միջոցների մասին։

Երրորդ սէկցիայի քննութեան ենթարկված են հետևեալ հարցերը. խաղողա-գինեգործութեան ինչ տիպի դպրոցների, փորձնական և գինեգործական կայարանների, օրինակելի այգիների, ամերիկական վազերի պատուաստման միջոցների և գինեգործութիւնը գիւղացիների մէջ զարգացնելու մասին։ Այս բոլոր հարցերը սէկցիաներում քննվեցին և ներկայացրվեցին ընդհանուր ժողովին ի հաստատութիւն։ Այժմ գործադիր մարմինը պէտք է այդ զեկուցումները ներկայացնէ կառավարութեան հայեցողութեան։

Շատ շուտ վերջացան առաջին և երկրորդ սէկցիաների պարապմունքները, որովհետև այնտեղ թէօրիան էր միայն քննվում... չը կար «կօպէկի» խնդիրը, որ ձգձգեց ֆալսիֆիկացիայի սէկցիայի զբաղմունքները մինչև փետրվարի 15-ը։

(Կը շարունակվի)

[illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

[illegible]

խնամակալուհի տիկինները ամեն գովեստի արժանի են, որոնք ամեն ջանք ի գործ դրած էին երեկոյթը հրապուրիչ ընծայելու համար։ Սոյն երեկոյթին մէջ եթէ նշանակելի ու գովելի կէտ մը կար, այն ալ հանդիսականներու պարզ հագուստով ներկայացուիլն էր, որոնք այսպէսով աւելի յանկուցիչ ու սիրուն տեսարան մը կը կազմէին պարերու ժամանակ։ Սովորութիւն մը յարգելու համար՝ գեղուհիներէն ամենէն աչքառուները հոս ներկայացնեմ։ Տիկին Արուսեակ Մարկոսոֆ՝ իր համեստ եւ արդուզարդին մէջ՝ նորեկ մը որ դեռ մեր ընկերութիւններու մէջ նոր կը մտնէր եւ որ իբր գեղեցկագոյն դատուեցաւ, Օրիորդ Լիւսի Գ. Տիլպէր, Օրիորդք Էլիզ Սէրչոյեան, Մառի Վարդանեան և այլն, որոնց դասաւորումը երկար կը թուի, մեծ փայլ կուտային սրահին։ Կրնամ թէ նիւթապէս գոհացուցիչ հասոյթ մը եղեր է այս երեկոյթէն։

(«Սուրհանդակ»)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ռաշտ, յունվարի 24-ին

Երկու տարի շարունակ Ռաշտի տղայոց ուսումնարանի գլխին իրար ետեւից թափվեցին շատ փորձանքներ, ուսուցիչների միմեանց հետ ունեցած անհամաձայնութիւնը, հոգաբարձութեան անդամների գործից հեռանալն ու ամբողջ պատասխանատուութիւնը միակ գանձապահի վրա ձգելը, հասարակութեան մի որոշ դասակարգի դէպի ուսուցիչների անհամաձայնութիւնները բռնած աւելի գրգռող դիրքը քայքայել էր ուսումնարանի նիւթական դրութիւնը, դրա հետ և բարոյական-ուսումնական վարկը։ 30—32 աշակերտ ունեցող երկդասեան ուսումնարանը երկու տարի յետոյ փոխվել էր 15—16 աշակերտ ունեցող միդասեան ուսումնարանի, որի համար կանչված ուսուցիչը գտնվում էր մի շարք անկարգութիւնների դիմաց, որոնց ուղղելու, կարգաւորելու համար հարկաւոր էր ուսուցչական խմբի մէջ կատարեալ միաբանութիւն և հոգաբարձութեան կողմից աջակցութիւն ուսուցչական խմբին՝ իր գործունէութեան ժամանակ։

Նախ քան ուսումնարանական շրջանը սկսելը, ղեկավարող շրջաններում կարծես ամեն տեսակ ճիգ գործ էին դնում, որ ուսուցչական խումբը միացած չը լինի կամ հոգաբարձութիւնը ուսումնարանի բարոյական մասի հոգացողութիւնը փոխանակ ուսուցիչներին յանձնելու, ինքը վարէ կողմնակի մարդկանց խորհրդով։ Եղան մարդիկ նոյն իսկ, որոնք առանց լաւ ուսումնասիրելու տեղական պայմանները կամ լաւ ծանօթ լինելու աշակերտների դասախօսակութեան ձևի հետ, առաջարկում էին տղայոց և օրիորդաց ուսումնարանները միացնել և մի յարկի տակ դասախօսել երկու սեռի աշակերտներին էլ հաւասարապէս. այդպիսով կարծում էին այդ մարդիկը, թէ ուսումնարանները աւելի կը բարգաւաճեն և ուսուցչական խմբի բեռն էլ կը թեթեւանայ։ Եղաւ րոպէ, որ հոգաբարձութիւնն էլ քիչ մնաց այդ մարդկանց պիտի հետեւէր, բայց այս ուսումնարանական սէզօնի համար կոչված ուսուցչական խումբը սերտ համերաշխութեամբ բացատրեց հոգաբարձութեան, որ դժուար է ներկայ պայմաններում օրիորդների հետ մի և նոյն յարկի տակ դասախօսել և տղայոց, որ օրիորդաց ուսումնարանի շէնքը փոքր է պարունակելու համար և տղայոց դասարանները, և որ ուսուցչական խումբը իր վրա է վերցնում ամեն դժուարութիւններ՝ հարթել և տղայոց ու աղջկերանց ուսումնարանների ծրագիրները իրար յարմարեցնել, դասաւանդութեան ձևը այնպէս կանոնաւորել տղայոց ուսումնարանում էլ, ինչպէս աղջկանց ուսումնարանում կանոնաւոր էր անհա հինգ տարուց ի վեր։

Բացի այդ ուսուցչական խումբը յարմար համարեց փոքր վերանորոգութեան ենթարկել տղայոց ուսումնարանի շէնքը և աւելի յարմարացնել դասաւանդութեան։ Հոգաբարձութիւնը ընդունեց ուսուցչական խմբի բոլոր առաջարկները և թոյլ տուեց, որ ուսուցչական խումբը անէ, ինչ որ լաւ է երկսեռ ուսումնարանների համար։ Երկու տարուց ի վեր երկսեռ ուսումնարանի ուսուցիչները իրար հետ ոչ մի կապ չունէին, մինչդեռ այս տարի նրանք ոչ միայն միմիայն բարեկամական կապ ունեցան իրար հետ, այլ և ուսումնարանական, նոյն իսկ հասարակական բոլոր գործերում միացած էին գործում. այս բանը ուրախալի էր ոչ միայն հոգաբարձութեան, այլ և ամբողջ հասարակութեան համար, բացի մի զոյգ մի կենտ ինտելիգենտ համարված պարոններից, որոնց ինքնակոչ հասարակական գործերի մասնակցելը այնքան էլ օգտակար չէ գտնում երկսեռ ուսումնարաններին։

Ուսուցչական խումբը իր նպատակին հասնելու, այն է կանոնաւորելու համար տղայոց ուսումնարանը—(աղջկանց ուսումնարանը արդէն ունէր որոշ ծրագիր և որոշ անցեալ)—բացի հոգաբարձութեան օժանդակութեան, կարիք ունէր և ուժեղ կամքի։ Քանի որ տղայոց ուսումնարանը անցած երկու տարվայ ընթացքում չէր ունեցել որոշ ծրագիր և որևէ աչքի ընկնող առաջադիմութիւն, դրա համար նա կարողացաւ իսկոյն ձեռնարկել հասարակական նշանակութիւն ունեցող ուրիշ գործերի, որպիսին էր թատրօն, մանկական հանդէսներ և իր մտածութեան տարեկան եղող ժողովրդական դասախօսութիւններ կազմակերպելը։ Օրիորդաց Մարիամեան ուսումնարանի աշակերտուհիները ունեցան նոյեմբեր ամսի կէսերին մանկական հանդէս մի վօդըվիլով և վիճակախաղով։ Հանդէսը բաղկացած էր ոտանաւորներից, երգերից և մի վօդըվիլից։ Շատ լաւ էին ոտանաւորները, առանձին ընդունակութիւն ցոյց էր տալիս արտասանութեան մէջ փոքրահասակ մի աղջիկ, Աննա Կարապետեան, երրորդ բաժանմունքի աշակերտուհի։ Բաւական թոյլ էին երգերը, իսկ վօդըվիլը աւելի քան աչող։ «Ազգային սալը» անունն էր կրում վօդըվիլը. գործող անձինք բեմ էին դուրս գալիս այլ և այլ տեղերի տեղական տարազով. բոլորը կանայք էին. մէկը մի պառաւ ագուլեցի, միւսը մի միջակ տարիքով կին սալահանցի, երրորդը ղարաբաղցի, իսկ չորրորդը վարժուհի էր։ Դերակատարները Ե. և Զ. բաժանմունքի աշակերտուհիներն էին, իւրաքանչիւրը խօսում էր իր ներկայացրած տեղացու բարբառով։ Ժողովուրդը բաւականութիւն զգաց և այդ բաւականութիւնը նա արտայայտեց, վիճակախաղին լիաձեռն մասնակցելով։

Այդ հանդէսից յետոյ ուսուցչական խումբը սկսեց ուսումնարանի ներքին բարոյական մասին հոգ տանել և մի քանի ամսում կարողացաւ տղայոց ուսումնարանի աշակերտները բաժանել բաժանմունքների և կարգին դասախօսութիւնները սկսվեցին։ Այլ ևս այնքան դըժուարութիւն չը կար, թէև դարձեալ ծանրաբեռնված դասերով և ուսումնարանական այլ և այլ գործերով, ուսուցչական խումբը, սիրողների մասնակցութեամբ, Ծննդեան տօներին ձեռնարկեց մի ներկայացում տալ։ Յունվարի 14-ին կայացաւ առաջին ներկայացումը, որ կրկնվեց 11-ին կանանց համար։ Ներկայացվեց Գ. Եղիկեանի փոխադրած «Ժառանգական ախտեր» դրաման։

Հեղինակը հետեւել էր Իբսէնի «Ուրուականներ» և Դոդէի «Խոչընդոտ» պիէսներին։ Բովանդակութիւնը շատ պարզ էր։ Այրի տ. Բասենցեանը գիտէ, որ իր որդի Տիգրանը ժառանգել է իր հօր ունեցած հիւանդութիւնը, այն է վեներական ախտերի ամենածանրը, սակայն, իբրև մայր, որ երկար ժամանակ կարօտ է մնացել իր որդուն, որին բժիշկների խորհրդով իրանից հեռու է պահել միշտ մանկութիւնից սկըսած մինչև այդ օրը, ցանկանում է աւելի հեռու չը մնալ նրանից և տեսնելով, որ նա սիրում է մի աղջկայ, որոշում է ամուսնացնել նրան իր սիրած էակի հետ և այլ ևս չը թոյլ տալ նրան գնալ Վիէննա շարունակելու իր դասերը։ Բայց նախ քան այդ՝ տ. Բասենցեան ցանկանում է իր որդու նախկին ուսուցիչ և իրանց տան մօտ բարեկամ Սեդրակ Իրանեանի հետ խորհրդակցել։ Սեդրակ Իրանեան հէնց առաջին րոպէից դնում է իր veto-ն։ Նա յայտնում է խեղճ մօրը, որ իր որդին իրաւունք չունի ամուսնանալու։ Մայրը յայտնում է, որ այլ ևս վախենալու տեղիք չունի, իր որդին այլ ևս այնպէս տկար չէ, ինչպէս առաջ էր։ Մինչդեռ որդին բոլորովին հակառակն է ապացուցանում։ Նա քրքոտ է, ունի չափազանցացրած պահանջներ, քրօնիկական ցաւերի է ենթակայ, խմում է, մոլամոլոր է, անառակ է։ Տիգրանի այդ պակասութիւնները նկատել է նրա աներորդի Դաւիթ Զիթչեան, որ ցանկանում է իր քրոջը պսակել մի հարուստի հետ, որ աւելի քան Տիգրանը հիւանդ է ժառանգական ախտերով։ Նա մերժում է տալ Տիգրանին կնութեան իր քրոջը. Տիգրանը ջանում է պատճառը իմանալ, նա շատ անգամ իրանց տան սպասաւորից լսել է իր հօր անառակութեան մասին, շատ է տանջվել, շատ է մտածել, մանաւանդ Եւրոպայում եղած ժամանակ շատ գրքեր է կարդացել ժառանգական ախտերի մասին. նա կասկածում է, թէ կարող է ինքը հիւանդ լինել, մօրից բացատրութիւն է պահանջում, մայրը չէ յայտնում, բայց իրանց հարբող սպասաւոր Ղազարը այնտեղ է, նա յայտնում է բոլորը, նրա որդին էլ ժառանգել է ալքօօլամոլութիւն իր հօրից։ Ամեն բան պարզ է Տիգրանի համար, նա իրաւունք չունի ապրելու. երկար բացատրութիւն ունենալուց յետոյ իր մօր հետ՝ նա թոյն է ընդունում ու մեռնում։ Դրանով է դրաման վերջանում է։

Դերակատարները ոչինչ չէին խնայել դրամայի նիւթը բեմի վրա լաւ պատկերացնելու համար, մանաւոր գովեստի արժանի էր տ. Օ. Ղազարեանը, որ այնքան յուզված էր կատարում հիւանդ որդու գորովագութ մօր դերը. նա շատերի աչքերից արտասուք քաղեց։ Ժողովուրդը յուզված էր։ Նրան շատ ծիծաղեցրեց սակայն «Մխօ» վօդըվիլը։ Ծափահարութիւններով վարձատրեց դերակատարներին հասարակութիւնը։ Զուտ արդիւնք մնաց 80—85 թուման։

Զրօրհնէքի թաթախման օրը երկու ուսուցիչներ և հոգաբարձութեան գանձապահ պ. Աւագ Մէլիք-Յովսէփեանն ու անդամ պ. Աղասել Յովսէփեանը «Աւետիս» ման եկան և մի այդքան գումար էլ հանգանակեցին յօգուտ երկսեռ ուսումնարանների։

Հոգաբարձութիւնը և ուսուցչական խումբը համերաշխ են իրար հետ. Աստուած տայ այդ համերաշխութիւնը կարողանայ գլուխ բերել տղայոց ուսումնարանի նոր շէնքի կառուցումը, այդ աւելի քան ուրախալի պիտի լինէր։

Գր. Մարգարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ինչպէս յայտնի է,—ասում է «Indépendance Roumaine» լրագիրը,—րէֆօրմների այն ծրագիրը, որ մշակել են Աւստրո-Ունգարիան և Ռուսաստանը, պէտք է գործադրվի միայն մակեդօնական երեք վիլայէթներում—Սօլունի, Մօնաստիրի և Կոսսօվի վիլայէթներում։ Այդ արտօնութիւնը տրվում է յիշված երեք վիլայէթների ազգաբնակութեան այն ժամանակ, երբ եւրոպական Թիւրքիայի միւս վիլայէթները առաջվայ նման պէտք է հեծեն նախկին անտանելի րէժիմի ճնշման տակ։ Ճանաչելով այս անարդարութեան անյարմարութիւնը, սուլթանը որոշեց, իր անձնական նախաձեռնութեամբ, մտցնել նոյն րէֆօրմները նաև Ադրիանօպոլսի, Սկուտարիի և Եանինայի վիլայէթներում։ Պէտք էր սպասել, որ մի այսպիսի «մեծահոգի» վճիռը ոգևորված ընդունելութիւն կը գտնէր Եւրոպայում։ Սակայն սրա հակառակը պատահեց։ Եւրոպական մամուլը, առանձնապէս Ֆրանսիականը, չէ հաւատում սուլթանի մտադրութիւններին և նրանց մէջ տեսնում է թագցրած որոգայթ։ Մամուլը հաւատացնում է, թէ երբ սուլթանը հրամայել է րէֆօրմներ մտցնել Սկուտարիի, Սօլունի և Ադրիանօպոլսի վիլայէթներում՝ շատ լաւ իմանալով, որ ալբանացիները երբէք թոյլ չեն տայ քրիստոնեաներին մասնակցելու երկրի վարչական գործերի մէջ, որ նրանք աւելի շատ կապստամբեն, քան թոյլ կը տան վերակազմել ժանդարմերիան աւստրո-ռուսական ծրագրի համաձայն։ Անշուշտ է, որ ալբանացիների ապստամբութիւնը կառաջացնէր մի շարք ներքին բարդութիւններ, որոնց պատճառով րէֆօրմների մտցնելը անխուսափելի կերպով օրէցօր կը յետաձգվէր, մինչև որ վերջապէս ամեն ինչ մոռացվէր և Մակեդօնիայում շարունակէր մնալ իրերի նոյն դրութիւնը։

—Ֆրանսիական լրագիրները հաղորդում են, թէ Ժօրէս հրաժարվեց իր մտադրութիւնից՝ հաղորդելու պարլամենտում այն նոր փաստերը, որոնք ցոյց են տալիս, թէ ինչ միջոցների են դիմել Դրէյֆուսի հակառակորդները Րէննում երկրորդ անգամ նրան դատապարտել տալու նպատակով։ Ժօրէսի բարեկամները, ինչպէս ասում են, համոզել են նրան, որ չը պէտք է այդ գործը խառնել քաղաքականութեան հետ և որ աւելի լաւ է՝ թոյլ տալ իրան՝ Դրէյֆուսին դիմելու դատարանին և պահանջելու Րէննի դատավճռի բեկանումը։

—Էմբէրների գործը, ինչպէս երեւում է ֆրանսիական լրագիրների հաղորդած տեղեկութիւններից, կարող է վերջանալ մեղադրվածների կատարեալ արդարացմամբ։ Դատաստանական իշխանութիւնները արդէն արձակել են բանտից Մարիա Դօրինեակին—Թէրէզա Էմբէրի քրոջը։ «Echo de Paris» լրագրի ասելով, ոչ ոք Թէրէզայի պարտատէրերից մտադիր չէ գանգատ սկսել նրա դէմ։ Ինչ վերաբերում է «Կրէնսաթօշակի անմնկացած ընկերութեան», որ հիմնել էին Էմբէրները, պէտք է ասել, որ այդ ձեռնարկութիւնը այնպիսի վարպետութեամբ էր տարած, որ Էմբէրները այժմ դուրս են գալիս նրա պարտատէրեր։ Այս պատճառով էլ նշանց գործը կարող է վերջանալ մեղադրվածների կատարեալ արդարացմամբ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

3 մարտ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնան այցելեց ռուսաց Կայսերական Տան գամբարանը—Պետրոպաւլովսկի տաճարը։

Մարտի 2-ին կայացաւ Պետերբուրգի ծխական խմբերի հոգևոր համերգը Արխանգելսկու ղեկավարութեամբ։ Համերգին մասնակցում էին 515 մարդ։ Ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Կայսրուհիներ՝ Մարիա Ֆէօդօրօվնա և Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա և Կայսերական Տան անդամները։

Մարտի 3-ին լրացաւ «Ясли» ընկերութեան տասնամեակը, որ գտնվում էր Մեծ Իշխանուհի Կսենիա Ալէքսանդրօվնայի հովանաւորութեան տակ։ Առաւօտվայ ժամը 11-ին պատարագ եկաւ Մեծ Իշխանուհի Կսէնիա Ալէքսանդրօվնան։ Մաղթանքից յետոյ Մեծ Իշխանուհին մանրամասն նայեց շէնութիւնը և ներկայ գտնվեց երեխաների ճաշին։ «Ясли» ընկերութեան նախագահուհի իշխանուհի Շչերբատօվան ընտրվեց ընկերութեան պատուաւոր անդամ։

ՄՈՍԿՎԱ։ Գիւղատնտեսական կարիքների մասին հոգացող նահանգական մասնաժողովը ցանկալի համարեց գիւղական ազգաբնակութեան իրաւաբանական օգնութիւն հասցնելը, առանձին խորհրդակցութիւն հաստատելով գաւառական համաժողովներին կից։ Նա ցանկալի համարեց նոյնպէս ինստրուկտօրների և տեխնիկական-արհեստագիտական դպրոցներ հիմնելը՝ գաւառական տնայնագործութեան հետ կապված։ Մասնաժողովի խորհրդակցութիւնները վերջացան։

ՈՒԼԻԱԲՕՐԳ։ Բացվեց «Կարմիր Խաչի» բաժանմունք։

ՏՕՄՍԿ։ Եկաւ ներքին գործերի մինիստրի օգնական Ֆօն Վալ։

ԿԱՐԱԿԱՍ։ Պետական զօրքերը նորից գրաւեցին Կարուպանօն։

ՀՌՕՄ։ Պապը ընդունեց Վատիկանի ֆրանսիական դեսպան Նիզարին, որը Լուբէի անունից շնորհաւորեց նրա յօբելեանը։ Պապը յայտնեց իր շնորհակալութիւնը և ամենալաւ ցանկութիւններ Ֆրանսիայի հզօրութեան ու բարօրութեան համար։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Անգործութիւնից տանջվող բանուորների ձրի ճաշարանի բացման երկրորդ օրը արդէն 760 բանուոր եկան. շատերն էլ յայտարարութիւն տուեցին։ Վաղը կերակուր է պատրաստվելու 1000 հոգու համար։ Բանուորները օրինակելի կարգ են պահպանում։

4 մարտի

ՍՕՖԻԱ։ Լուրերին նայելով, գեներալ Ցօնչեվ և գնդապետ Եանկօվ ազատված են բանտից։

ՍՕՖԻԱ։ Կառավարութիւնը յանձնեց ազգային ժողովին ֆրանսիական «Ֆրէսինէ» ընկերութեան հետ կապած պայմանագրութիւնը՝ Սև ծովի բօլգարական նաւահանգիստների, Մարսելի և Գենուայի մէջ կանօնաւոր հաղորդակցութիւն պահպանելու համար։ «Deutsche Levant Linie»-ի հետ կապած պայմանի համեմատութեամբ ներկայ պայմանագրութիւնը մի քանի առաւելութիւններ ունի։ Օժանդակութիւնը — 48,000։ Ժամանակաշրջանը — երեք տարի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակէ օրերից։

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. Ե. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Մ. Գ. ՈՒԽՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Դ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՑԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։

Ն. Ս. ԼԻՒԲԵՑԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբույժ) ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. ԱՌՎԱՆԻՑԱԿԻ—ատամը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Չորեքշաբթի, մարտի 5-ին

Ա. Ե Ր Ի Ց Ե Ա Ն Ը

Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ.տ. Մելիքեանի, Վարդուհու, Տէր-Ղևոնդեանի, պ.պ. Միրաղեանի, Տէր-Դաւթեանի, Խաչիկեանի Աքիմեանի և ուրիշների, կը տայ

Ք Ա Ն Դ Ա Ծ Օ Ջ Ա Խ

Կոմ. 3 գործ. հեղ. Սունդուկեանցի։

Պ Ա Ր Ե Ր

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ ժողովարանի չվէյցարից։

Տեղերի գները 2 ր. 50 կ. մինչև 50 կ.։

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։

2—2

Բերված են Լազօղեխից Թէֆլիս և ծախվում են «ԱՇԽԱՏԱՆՔ» ընկերութեան տնկարանից

Պտղատու ծառեր

1—3 տարեկան, արտասահմանի և տեղական տեսակներից՝ դիմել Աֆրիկեանին Пушкинская ул. магазинъ Меликъ-Бахтамянца.

2—10

Բ Ժ Ի Շ Կ

Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

կազմում է խորհուրդներ տեղիս պրօֆէսօրների հետ՝ Վիեննա եկող հիւանդների համար։

Dr. Med. Paul Afrikian. Wien. VIII., Langegasse, 60, Thur 1. 13—15

НОВАЯ КНИГА

СОВРЕМЕННЫЕ АРМЯНСКИЕ ПОЭТЫ

Ов. Ованнисьянъ, Ов. Туманьянъ, Ал. Цатуріанъ, Лев. Мануэльянъ, Ав. Исаакьянъ, въ переводахъ, К. Бальмонта, Ив. Бунинъ, Г. Галина, Н. Климовой, Ап. Коринфскаго, Л. Уманца и др. Подъ редакціей Льва Уманца и Аракела Дервишъ.

Цѣна 1 руб.

Продается въ Тифлисѣ, въ Центральномъ книжномъ магазинѣ.

Москва, складъ изданія въ книжномъ магазинѣ „Трудъ", Тверская улица.

5—5

ՊՕՂ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՆ

Խնդրում է բոլոր իր նախկին խմբի անդամներին համախմբվել ամսոյս 7-ին, ուրբաթ օրը, երեկոյեան ժամը 6½-ին մի և նոյն բնակարանում (Вознесенская ул. № 8), ամսոյս վերջին մի համերգ տալու նպատակով։ Ընդունվում են նոր անդամներ, մանաւանդ կանանցից և օրիորդներից։ Խնդրվում է լինեն ճշտապահ։ 1—3

Թիֆլիսի Ժողովարան

Մարտի 7-ին նշանակված անդամների ընդհանուր ժողովը յետաձգվում է մինչև այս ամսի 8-ը։ 1—1

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է մրցման անձանց, որոնք կը ցանկանան ընդունել դպրոցական այրված կրպակների վերաշինութեան և նրանց վրա երկրորդ յարկի կառուցման աշխատութիւնները. այդ կալվածքը գտնվում է քաղաքիս 3 մ., Ռուսաց փողոցում։ Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ հոգաբարձական դիւանատանը, ամենայն օր, բացի տօներից, մինչև մարտի 12-ը ժամի 10—2։

1—4

Շուտով լոյս կը տեսնի

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Տ Ա Ղ Ե Ր

Հեղինակի պատկերով և ԼԷՕԻ առաջաբանով

1—3

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներին։ Քիմիկօ-միկրօսկօպիական կաբինէտ, որտեղ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէզի և արեան անալիզներ։

Առաւօտեան 11—1 ժ.

Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեբուտօվսկայա փողոց № 41. տուն Արարատեանի։ Бебутовская ул. № 41. Домъ Араратова. 65—150

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են հետեւեալ գրքերը

Երկրագործական անհրաժեշտ գիտելիքներ. Գ. Ղազարեանի, կազմ. 90 կ.
Գիւղատնտեսական գործիքներ և մեքենաներ (250 նկարով) Խանազեանի 50 կ.
Աներևոյթ հողագործ (կարմիր—ճիճու) թարգմ. Լ. Մ.—Աղամեանի 7 կ.
Այգետիրական օղեգործութիւն, Պետրոսեանի 40 կ.
Պատուաստ և պտուղ չորացնել (26 նկարով) Զելինսկու 10 կ.
Ջինուորական կանոնադրութիւն, Կովկասի համար Խ. Մալումեանի 80 կ.
Առևտրական—տնտեսական աշխարհ, Կ. Թումանեանի 1 ր. 50 կ.
Չեագիտութիւն, գնական մեթոդով, Մալաթեանի 60 կ.
Պիտանի գիտելիքներ, տպ. Նիւ-Եօրքում, Թորոսեանի 1 ր.
Ինչպէս են կազմում գրքեր (տեղեկութիւններ կազմ. մասին) 25 կ.
Առձեռն ամերիկեան բառարան անգլիերէն—Հայերէն, Թորոսեանի 3 ր. 50 կ.
Ուղեցոյց գինեգործութեան, պատկերներով Կ. Մելիք-Շահնազար. կազմ, 80 կ.
Նախագիտելիք բուսաբանութեան, Ա. Քիշմիշեանի 1 ր.
Ուղեցոյց գործնական չերամապահութեան, պատկերներով, Կ. Մ.-Շահն., 40 կ.
Վազի մշակութիւնը, պատկերազարդ նոյնի 1 ր.
Գործնական հաշուապահութիւն, Տիւզենճեանի, կազմով 3 ր. 50 կ.
Գրպանի ատլաս, II տպագ. փառակազմ, հայր Էփրիկեանի 1 ր. 75 կ.
Գործնական քարոյագիտութիւն, Մ. Արամեանի 80 կ.
Համքարանութիւն, պատկերազարդ, հայր Մենէվիշեանի, կազմած, 1 ր.
Պատկերազարդ Բուսաբանութիւն, հայր Մէնէվիշեանի, կազմած, 2 ր.
Մարգաբանութիւն, թարգմ. Ե. Լալայեանցի 40 կ.
Ատամների առողջապահութիւն, դոկտոր Իւթիւճեանի 25 կ.
Մանկութիւն, բացատրական ձեռնարկով, Զ. Գրիգորեանի, պատկերազարդ, 50 կ.

Գրքերը կարելի է ստանալ և կազմված։

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «ГУТТЕНБЕРГЪ». Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская ул. № 11. 1—3

Պ Ա Ր Ի Զ Ի Դ Ե Ղ Ա Գ Ո Ր Ծ Ի

ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ

ԹՈՅԼ Է ՏՐՎԱԾ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Այս կապսիւլների մէջ պարունակված զուտ սանտալի էսսենցիան բժիշկները խորհուրդ են տալիս գործածել անորէի (գաղտնի հիւանդութիւնների) դէմ, կապայ-բալզամի և կուբեբայի փոխարէն։ Նա ներգործում է աւելի արագ, չէ յոգնեցնում ստամոքսը, ոչ մի հոտ չէ պատճառում և ոչնչացնում է փսխումն ու կլտիկը։

Կեղծիքներից խուսափելու համար պահանջեցէք, որ իւրաքանչիւր կապսիւլի վրա սև տառերով դրոշմված լինիքը։ MIDY

Պահեստը Ռուսաստանի գլխաւոր դեղատներում։

(5, 10, 15, 20 և 25) 9—60

Քութայիսի Միքայէլեան Ազնուականների Հողային Բանկի Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ նրանք, որոնք ցանկութիւն ունեն գրաւ դնել իրանց Թիֆլիսում և Թիֆլիսի նահանգում գտնվող անշարժ կայքերը վերոյիշեալ Բանկում, պատիւ անեն դիմելու յիշեալ Բանկի Վարչութիւնից նշանակված ագենտ Ն. Ս. Գուգուշվիլիին հետեւեալ հասցէով. Թիֆլիս, Ցերկօվնայա փողոց, № 22։

3—3

Վարչութեան նախագահ՝ Վ. ՄԵԼՆԻԿՈՎ

Մոսկվա 1865 Թ. Մոսկվա 1882 Թ.

Ս.-Պետերբուրգ 1870 Թ. **ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ** Նիժնի-Նովգորոդ 1896 Թ.

ԵՒ ՌԷՏԻՆԻ ՈՒՐԻՇ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՊԱՐԳԵՒ (GRAND-PRIX)

Պարիզի ցուցահանդէսում տրված է Ռուսաստանից ՄԻՄԻԱՅՆ

ՌԷՏԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

որ հիմնված է 1860 Թւականին

Ենթոււմ ենՌ Է Տ Ի Ն Ի Կ Ր Կ Ն Ա Կ Օ Շ Ի Կ Ն Ե Ր գնելիս ուշադրութիւն դարձնել կրունկների հետեւեալ կնիքի վրա

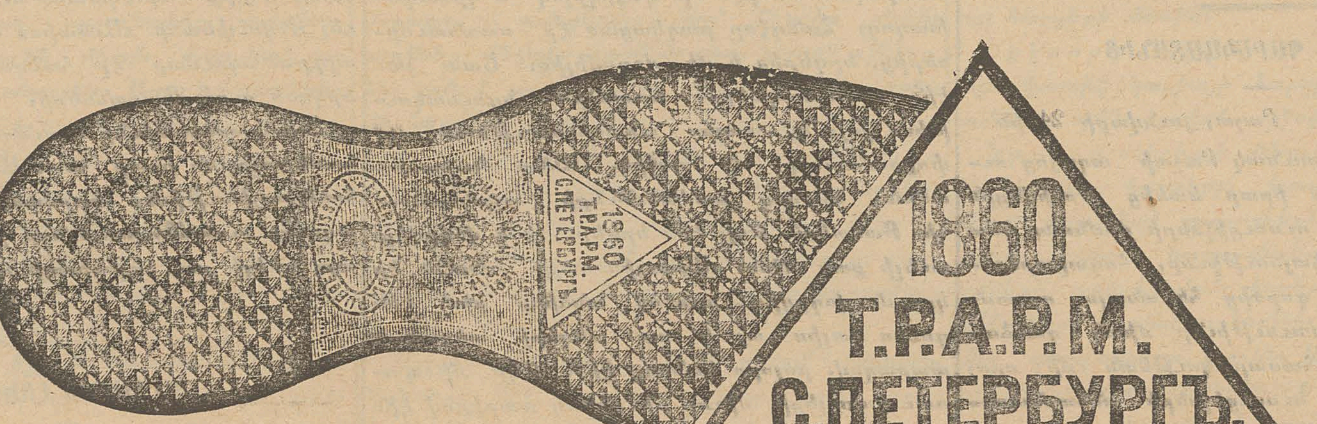

Մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան «1860» Թւականի եւ «Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ», խօսքերի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջ (գործարանի կնիքը)։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԾԱԽՍ ԿԱՏԱՐՈՒՄ Է

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՑՇԷԼԷՐ" առեւտրական տունը

Ս.-Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Րիգայում, Օդէսայում, ԲԱՏՕՎՈՒՄ ԴՕՆԻ ՎՐԱ Եկատերինբուրգում, Քիշնեւում եւ Խարկովում.

32—35